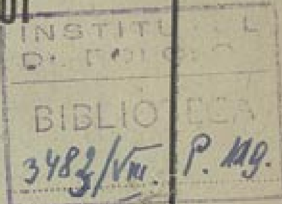
An. I. Nr. 3-4 Lei 10 Ex. Mart.—Apr. 1934

TIMOCUL

Revistă Culturală

ORGANUL SOC. CULTURALE "TIMOC" A ROMÀNILOR DIN VALEA TIMOCULUI ŞI DREAPTA DUNĂRII

ION C. GRĂDIŞTEANU
1861—1932
Intemeet. mişcării naţionale a Românilor din Valea Timocului şi dr. Dunării

Girant responsabil: Dr. P. Vődă-Timoceanu

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:
BUCUREŞTI, B-DUL CAROL I, 6

TIMOCUL

ORGAN AL SOCIETĂȚII CULTURALE «TIMOC»

APARE LUNAR SUB CONDUCEREA UNUI COMITET

ABONAMENTE:	Redacția și Administrația:
Lei 200 anual pentru particulari	B-dul Carol No. 6
„ 50 „ „ studenți	București
„ 500 „ „ instituții	

CUPRINSUL:

Secretar de redacție: PETRE FLORESCU

Hristos a înviat!

Cuvinte sfinte... Cuvinte de profundă evlavie și reculegere...

Evocare sublimă pentru noi, așa cum a fost odată prilej de încălzire sufletească pentru acei care acum 2000 de ani rămăseseră înmărmuriți în fața priveliștei de groază și a urgiei celor nelegiuiți și fără de suflet.

Cuvinte care azi se înalță către Domnul nostru Iisus Hristos în îngânetul clopotelor bisericești care își revarsă sunetele în semn de mare sărbătoare și amintire a evenimentului petrecut cu Acel care a fost întruchiparea bunătății și a iubirei de oameni, Acela care și-a sacrificat ceeace a avut mai scump, viața, „pentru a arăta tuturor că fericirea nu constă în ați creia plăceri deșarte în detrimentul aproapelui tău, ci că ea reprezintă ceva mai înalt, ceva care se ridică deasupra pasiunilor noastre omenești, îmbrățișând eternul dumnezeesc care se revarsă ca o avalanșă binefăcătoare și mângâietoare de suflete a tuturor, fără deosebire de rang și rasă".

Hristos a înviat!... își șoptește fiecare la ureche, dela tânăr până la bătrân, dela rege până la cel mai umil sărac... Hristos a înviat!

Fiecare spune în limba lui, pe înțelesul lui, *dar toți sunt cu unul și acelaș gând, gândul bunătății, gândul*

reculegerei, gândul iubirii aproapelui tău, gând de vădită revoltă contra acelora cari au înfăptuit nelegiuiri față de Iisus, îmbinat cu bucuria fără limită că **dreptatea anunțată de El a triumfat.**

Hristos a înviat!

* * *

Revista noastră strigă timocenilor românește:

„Hristos a înviat“!

Dându-le astfel prilejul să răspundă așa cum ei știu, din moși strămoși, — românește, pentru a evita răspunsul preoților care li se adresează în alte limbi *în altarul bisericilor românești construite cu atâta greutate de strămoșii noștri...*

Și când?!... In timpul turcilor!

Hristos a înviat, fraților timoceni! Păstrați-vă curajul și aveți încredere în Atotputernicul stăpân al omenirii, căci dreptatea va triumfa!

Mai curând sau mai târziu **veți auzi preotul vostru strigându-vă în limba voastră dulce, românească:**

„HRISTOS A INVIAT!“...

Dr. P. VODĂ-TIMOCEANU
Preș. Soc. Cult. „Timoc“

Românii din Valea Timocului și dreapta Dunării

Pentru toți factori răspunzători din țară e așa de inoportun și enervant de a se vorbi de populațiile românești rămase în afară de hotarele țarii, ba mai bine zis, — sub jugul statelor vecine. O cât de fugitivă comparație între starea acelora și aceea a elementelor minoritare dela noi ne arată un contrast de tratament ce evidențiază din partea noastră o nepăsare care merge până la absolută inconștientă, lipsă de solidaritate și abdicarea dela demnitatea noastră națională.

Cazul cel mai caracteristic ni-l prezintă starea românilor din Valea Timocului și dreapta Dunării, — care sunt cu totul oropsiți de noi și lăsați pradă unor autorități, care nu-și fac nici o taină din persecuția și înjosirea lor până la nimicirea totală a ființei lor etnice.

In timpul ăsta bulgarii din Cadrilater, captați de organizațiile revoluționare ale comitagiilor, — interne și externe, nu numai că-și trăesc intensă viața proprie, liberi și independenți, ci au și ajuns direct și indirect să domine în viața noastră publică și să-și impue în anii din urmă chiar dictatura lor, tiranizând și exterminând pe toți românii conștienți, care luptă eroic pentru prestigiul și integritatea statului nostru.

E o nespusă durere pentru noi de a constata acest faliment al administrației noastre naționale, datorit atitudinii antiromânești ce o are politicianismul din București, prin organele sale oficiale pusă la dispoziția clienteiei electorale și a personalismului cel mai scandalos.

Bulgarii, în comunitatea lor etnică, sunt o cetate inexpugnabilă.

Programul lor colectiv de aspirații și revendicări este unitar, e îmbrățișat cu acelaș fanatism ireductibil, de toate partidele, ca și de toți membrii națiunei bulgare; nici o transigență față de nimeni.

Și totuși, noi «europenii» și «civilizații», — vorbim de toleranță, de omenie, de acorduri și pacte, cu acei care ne trimit bandiți ca să ne extermine și complotează contra siguranței Statului și a existenții noastre naționale.

Orbirea aceasta dacă mai durează mult e fatal să aibe consecințele cele mai dezastruase. Bulgarii care sunt la noi în Dobrogea, — o infimă minoritate și *băștinași* cum se pretind ei, deși simpli venetici, — transplantați de guvernele bulgare după 1877, tratează județele noastre de peste Dunăre ca o *țară bulgărească* și cu o îndrăzneală egală cu inconștiența și nepăsarea noastră, falsificând realitatea cea mai evidentă, ne denunță în fața lumii ca pe niște infami uzurpători și acaparatori de bunuri ereditare bulgărești.

Și nici un om de stat român, nu le răspunde cu bărbăție și competența dorită înaintea Ligii Națiunilor, demascându-i și arătând cruda situație reală oricând verificabilă,— care poate convinge pe oricine,— că minoritatea bulgară trăește mai bine decât bulgarii din țara lor proprie și se bucură de o stare privilegiată, necunoscută populației locale românești, — în timp ce românii din Valea Timocului și dreapta Dunării, (care sunt circa 200.000 de suflete), despoiați de orice drepturi naționale. își *dau sufletul sub călcâiul șovinismului cel mai feroce.*

G. MURNU
Profesor Universitar

D-l Gheorghe Tătărescu și speranțele noastre

Rostul nostru aci în țară nu este ca să ne înregimentăm în partidele politice militante, nici să facem diferență între bărbații politici români, ci să atragem mereu atenția opiniei publice românești și a conducătorilor acestei țări asupra celor ce se petrec dincolo la frații noștri de peste hotare.

D. **Gh. Tătărescu**
Președintele Consiliului de miniștri

In felul acesta se va vede în mod vadit, că România de azi nu se poate considera încă pe deplin întregită, din moment ce revendică soarta atâtor fii ai săi rămași în

afară de frontierele sale, așa încât, țara noastră poate sta mâine liniștită la masa verde pe care așa de mult o doresc înfocații revizioniști internaționali.

In Timoc și dealungul Dunării până aproape de Rusciuc, o masă compactă de aproape 500.000 de suflete vorbește curat românește; în jurul Plevnei și Djumaia-de-Sus, — la fel, o populație de circa 80.000 de români, — nemai vorbind de celelalte trunchiuri mari ale neamului nostru din Balcani, cum sunt de pildă: Meglenia, Macedonia, Pind, Albania, etc., unde elementul românesc atinge cifra de aproape 800.000 de suflete, își păstrează cu demnitate obârșia și întreg patrimoniul sau sufletesc și național.

Acest suflet românesc din Balcani nu poate sta până la infinit nedreptățit.

Situația aceasta de sclavaj moral și material va trebui să dispară, — altfel posteritatea ne va condamna nepăsarea aceasta condamnabilă.

Istoria ne învață, că orice opresiune dă naștere în mod automat la o contra reacțiune și după o îndelungată noapte de iarnă vijelioasă, va răsări într'o zi razele binefăcătoare ale soarelui zilei de mâine.

Pentru ziua de mâine a acestui neam românesc chinuit din Peninsula Balcanica, vrem să ne pregătim noi.

Ne-am fi bucurat nespus de mult dacă interminabilele tratative și pacte balcanice ar fi ușurat cel puțin cu o iotă soarta neagră a românilor din Balcani, dar pe zi ce trece ne convingem că aceste construcții diplomatice rămân perpetuu tot de domeniul posibilităților în viitor.

Toate popoarele când iau parte la concertul vieții internaționale, întotdeauna printre notele lor comune, mai aduc cu ele și sunetul picăturilor de sânge ale fiilor lor vărsate pe meleaguri îndepărtate.

In primăvara anului acesta au sosit în țară, la noi, 2 ziariști suedezi spre a cerceta prin jud. Cetatea Albă, un pretins sătuleț de coloniști suedezi, rămași încă din timpul Rusiei țariste, pe când dincolo de Dunăre, — unde își duc cu greu viața atâtea sute de sate românești, — nici un ziarist român nu s'a deranjat ca să pătrundă în acest ținut.

Azi ne aflăm la una din răscrucile cele mai grele ale istoriei, prin care, după cum știm, a mai trecut altădată poporul românesc.

Suntem siguri, că și de data aceasta vom trece cu succes acest examen, oferit cu atâta cruzime de destin.

Acum o sută și mai bine de ani, în timpul când fanarioții erau pe cale sa înăbușe complectamente conștiința națională a neamului nostru, din adâncurile nepătrunse ale sufletului românesc, răsar ca prin minune haiducii și pandurii, cari prin sbuciumul lor împing vijelia furiei naționale până la extrem, — pentru ca Iancu Jianu și Tudor Vladimirescu, să aprindă scânteia renașterii conștiinței naționale, ca pasărea Fenix, — iar când în 1916 inamicul cotropitor se năpustește asupra țării, fecioara dela Jiu, — această Jeana d'Arc a noastră reînviază virtuțile strămoșești ale nației noastre spre a culmina în strălucirea lor cea mai măreață dela Mărăști, Mărășești, Budapesta, etc.

Românii din Valea Timocului și dreapta Dunării fac parte integrantă din marele suflet al Olteniei, — sunt prin urmare olteni transdanubieni.

Năzuințele lor de azi, nu sunt altceva decât un strigăt pentru o viață națională culturală. Ei cer să se deschidă ferestrele zăbrelite de atâta timp, spre a intra lumină și aer curat.

Credem, că frații lor de dincoace de Dunăre, din țara mumă, vor recunoaște dreptatea sfântă a celor de dincolo de Dunăre.

D-l Gheorghe Tătărescu, actualul conducătăr al țarii, este rupt din acest trunchiu al neamului nostru. A crescut în freamătul codrilor din Oltenia, codrii lui Jianu și Dom-

nul Tudor şi a supt din vraja legendei lăsată moştenire poporului românesc de către Ecaterina Teodoroiu. Nu credem să le fi uitat toate aceste lucruri, altfel ţară nu şi-ar fi pus speranţele în steaua lui.

Noi, românii din Valea Timocului şi dreapta Dunării, îl privim cu încredere, pentru că este al nostru şi aşteptăm ca să găsească o cale prielnică şi pentru sbuciumul nostru.

Ştim prea bine, că suntem aproape de inima lui caldă înţelegătoare şi printre atâtea greutăţi enorme ce înfruntă D-l Gheorghe Tătărescu, va isbuti într'o zi să aleagă timpul necesar, spre a se consacra problemei revendicării celor mai sfinte drepturi ale românilor din Valea Timocului şi dreapta Dunării.

Iată speranţele noastre ce le îndreptăm azi, către cel mai viguros şi tânăr vlăstar al Olteniei, — D-l Gheorghe Tătărescu.

PETRE FLORESCU

Românii timoceni

In magistrala lui lucrare asupra populaţiunilor stăpânitoare a ţărmurilor dunărene, Kanitz vorbeşte cu multă admiraţiune de grupul românilor timoceni.

El îi socoate ca fiind de dată recentă veniţi în regiunea pe care o locuesc în întinsa regiune a Vidinului şi a râului Timoc, dela care şi-au luat şi denumirea de români Timoceni.

Fără îndoială, că ar fi greu să se răspundă prin note polemice şi în cadrul acestui articol, părerilor lui pe care le întemeiază dealtminteri, pe argumente de ordin ştiinţific.

Ne mulţumim însă a constata un fapt, pe deplin verificat istoriceşte. Şi anume, că împotriva tuturor schimbărilor şi vicsitudinilor istorice, malurile dunărene, dela Belgrad până la gurile Dunării, n'au încetat de a fi stăpânite de români.

Prin conformaţia ei geografică, Dacia, deci România întregită de astăzi, a avut şi are caracterul unei uriaşe cetăţi medievale înconjurată de toate părţile de ape. Este o asemuire impresionantă, dar justă, ca şi cum voinţa divină i-a creiat mijloacele celei mai fireşti apărării împotriva duşmanilor.

La răsărit Nistrul, la apus Tisa, în sud-est Dunărea, toate aceste ape mari, cu rol istoric din vechime, au fost zăgazurile pe care Dumnezeu le-a hărăzit pământului ş neamului românesc, spre a le păstra contra tuturor loviturilor adverse.

Un celebru geograf, Elisé Reclus, cercetând ca şi Kanitz Peninsula Balcanică şi centrul Europei, punea o adâncă înţelegere în celebra lui lucrare de Geografie Universală (vol. I), publicată în 1876 la Paris, impresionante concluzii pentru tenacitatea şi intima legătură dintre rassa noastră românească şi pământul pe care trăeşte.

El nu se mărginea numai la cuprinsul vechii Dacii, ci trecea chiar la românii din statele balcanice, arătându-i ca pe mai vechi stăpânitori ai acestor pământuri, deşi, mult mai întemeiaţi în drepturi decât slavii veniţi cu mai târziu.

Ca şi Albrecht Wirth, istoricul german, care în 1901 prezicea în cunoscuta lui lucrare «Der Balkan», că nu va trece mult şi poporul român va fi o singură împărăţie din Maramureş până la Adrianopole. Reclus, cu patru decenii înainte arăta — că indiferent de teoriile variate asupra continuităţii poporului daco-român pe pământul lui străbun, el reprezintă o rassă de-o uimitoare vitalitate, cea mai numeroasă, şi mai puternică din sud-estul european.

Acestei vitalităţi şi puteri de expansiune i se datoreşte de fapt şi prezenţa poporului românesc, dincolo de Nistru,

până în stepele Crimeii, dincolo de Tisa până în pusta Ungariei și dincolo de Dunăre până în inima Crainei sârbești, tot litoralul sârbesc fiind eminamente «românesc», iar în Bulgaria până în Balcani.

Există în această privință mărturisirea lui Nicolae Bălcescu, că în cercetările făcute de el în perioada exilului său după 1848 «n'a găsit în tot cuprinsul dintre Dunăre și Balcani, decât două sate bulgărești, restul populației fiind în întregime românească».

Aceasta-i realitatea.

Românii au stăpânit din vechi timpuri ambele maluri dunărene și populația din Timoc, dacă s'a împrospătat continuu cu țăranii fugiți din Oltenia, ea a fost însă bastinașe pe locurile pe care le locuește din timpuri imemoriabile și înainte de a fi venit hoardele lui Asparuch să dea nume bulgăresc Moesiei, getto-thrace.

Că bulgarii dela 1877, n'au încetat — ca și sârbii, de altminteri, lupta lor pentru desnaționalizarea românilor, — o știm. Această disperată luptă o duc și acum în Timoc, însă zădarnic. Și dacă au isbutit întrucâtva, după cum arată tot Reclus, pentru românii din Serbia și Croația, cauza stă în setea de cultură a românilor, care aveau în regiunile lor un îndoit număr de școale, deși învățătura se făcea în limbă străină».

A sosit însă timpul ca românii din Timoc să-și aibă o viață culturală proprie, și prin aceasta, să-și afirme superioritatea lor spirituală atât față de sârbii cât și față de bulgarii pentru care s'au sacrificat și au luptat eroic, în ultimele războie.

Și setea fraților noștri din Timoc pentru carte și viață românească, e atât de puternică, în cât însăși împrejurările vor contribui la realizarea ei.

G. LUNGULESCU
Conferențiar la Casa Școalelor
și Redactor la ziarul „Universul"

Dunărea ca axă a vieții românești

In timpul în care Alexandru Macedon și mai târziu Lisimah, unul dintre diadohii urmași ai lui, speriați de necurmatele revolte ale traco-ilirilor, supușii lor, se gândeau să curme această stare de lucruri, se văzu pentru prima dată lămurit, că spre a se putea stăpâni liniștit în sudul

Dr. Anton Balotă

Dunării, era necesar ca regiunile nordice, acolo unde se afla isvorul principal de energii traco-ilire, să fie pacificate.

Tot astfel se întâmplă și atunci când traco-ilirii căzură ca și grecii și macedonenii în mâinile nouilor stăpânitori ai lumii: romanii.

Acuma se înțelese, că pentruca romanii să poată stăpâni în liniște bogatele provincii ale Balcanilor, trebuia

să se facă o pacificare a frontierii Dunării; după numeroase încercări de apărare a fluviului, încercări cari se făcură numai de slabul Domițian, dar și de marele August, trebui să se repete în nord încercarea lui Lisimah.

Ceeace nu reușiseră macedonenii lui Lisimah, reușiră acum legionarii lui Traian: Dacia, isvorul principal de energii traco-ilire, cheia stăpânirii Dunării, care în prelungirea Rhinului era hotarul imperiului și se afla în mâinile romanilor.

Și atâta timp cât sentinela romană păzi, din Carpați și câmpie apele fluviului, Dunărea fu pavăză imperiului.

Atunci când printr'o aberație, datorită și unor împrejurări nenorocite, forța romană pără și Dacia; Balcanii și imperiul căzură pradă barbarilor.

Nu mult după aceea, din Carpați și până în Pind, prin amestecul cu singurii barbari așezați pe aceste târâmuri, se iviră noui stăpânitori cari coborau și din neastâmpărații traco-iliri și din viguroși și cumpătați romani, dar și din nouii veniți: slavii.

Pentruca această mare unitate milenară să poată fi ruptă, trebui ca dintr'un nou popor năvălitor ce aducea cu sine din stepele Asiei tirania și gustul stăpânirii orgolioase, să se nască prin imitarea formelor politice bizantine, primul imperiu bulgăresc.

Statul acesta hibrid, care nu rezistă câtva timp decât grație energiilor slavo-române, fu cel ce separă în două grupe distincte unitatea străveche a acestor teritorii.

Spre sud, în jurul Pindului, rămaseră românii cari de aci înainte gravitară în jurul civilizației grece, pe când în jurul Dunării, rămaseră cei ce sunt cunoscuți în general sub numele de daco-români. Aceștia în secolul XII și XIII dădură în sud splendoarea imperiului româno-bulgar.

In vreme de pericol, ca și odinioară, în cel de-al XIII—XIV-lea secol energiile românești se strânseră din nou în nordul Dunării, în câmpia în care coborîră și mari masse de ardeleni prigoniți de unguri.

De aci înainte însă Dunărea continuă totuși să fie axa principală a vieții românești; și lucrul este lămurit arătat de faptul că turcii nu reușiseră să stăpânească liniștit fluviul și să-și impună hotărît voința în nordul lui decât atuncea, când stăpâniră ei și malul din stânga fluviului.

De atunci și până azi, deoparte și de alta a fluviului, viața românească a continuat cu toate greutățile, căci fluviul, ca întotdeauna nu a fost hotar, *ci linie de unire.*

Orb trebue să fie acela, care cunoscând toate acestea, nu-și dă seama de faptul că Dunărea a fost și este încă *în întregime a neamului nostru* și că deci, așezările românești de dincolo de fluviu, împuținate astăzi și de vitregia timpurilor și de apăsarea a foarte mult a nouilor stăpânitori, reprezintă pe acele meleaguri o veche tradiție și mari drepturi.

Este incontestabil, că în concepția național-șovină a ultimelor timpuri, prezența românilor pe malul drept al Dunării, nu poate să facă nici o plăcere bulgarilor și sârbilor dar nici ei nu ar trebui să uite că stăpânirea lor pe ținuturile actuale nu reprezintă nici o tradiție de stat organizat, ci numai o aplicare a principiului libertații naționale, pe care ei o refuză în cadrele statului lor românilor, ce au acolo drepturi mai vechi ca ei.

Lucrul este cu atât mai de mirat, cu cât ne aducem aminte că ei datorează românismului nu numai momentele de glorie ale stăpânirilor dela Ohrida și Târnova, dar chiar redeșteptarea lor moderna, care a pornit depe teritoriul nostru, și creiarea statului lor, care s'a făcut și prin soldatul român.

Iar românii din dreapta Dunării și în special cei din Valea Timocului, cari simt o strânsă solidaritate cu oltenii noștri, nu trebue să uite niciodată că Dunărea a fost întotdeauna a neamului nostru și că datoria lor, în timpurile actuale, când statele Europei sunt definitiv formate în hotare național precise, este de a continua dincolo de fluviu forța cea mai importantă în această epocă a manifestărilor naționale, cultura românească.

Cultura pe care într'un frumos exemplu de continuare, a străvechii solidarități o primesc și astăzi, tot deacolo de unde pe timpuri traco-ilirii sudici și mai târziu romanicii, obțineau ajutor la nevoie.

Dr. ANTON BALOTĂ
Docent Universitar

Românii din Timoc

Puţini sunt la numar aceia care au acordat acestei probleme importanţa pe care ea ar fi trebuit s'o aiba în preocupările vieţii politice româneşti.

Indiferenţa cu care a fost tratată de către majoritatea acelora care au purtat pe umerii lor răspunderea conducerii afacerilor noastre externe, se datoreşte, cred, în mare parte, lipsei de cunoaştere serioasă a acestei probleme. Fiindcă numai astfel, bănuesc, s'ar mai putea scuza cineva, de totala lipsă de atenţie cu care au primit pe românii care în ciuda vremurilor şi a regimului de asuprire barbară ce s'a deslănţuit, în dreapta Dunării, pe ambele malnri ale Timocului, au isbutit totuş să se conserve ca entitate etnică.

Ca să poţi înţelege problema aceasta, ţi se cere în primul rând căldura cu care se îmbrăţişează marea cauză a românilor de pretutindeni, rămaşi în afara graniţelor, în urma tratatelor de pace, încheiate după răsboiul mondial... şi elementara curiozitate de a cunoaşte faptele la faţa locului, sub aspectele lor cotidiane.

Cel ce semnează aceste câteva rânduri, este un prieten al studenţilor din Timocul bulgăresc, care s'au adăpat la învăţătura Universităţii din Bucureşti şi prin aceasta un prieten şi al acelora care râvnesc, acolo, după o literă românească pe care oficialitatea bulgară refuză să le-o încuviinţeze.

Mărturisesc că tinerii, veniţi aici în Ţară, din valea Timocului şi-au facut cu prisosinţa datoria faţă de oficialitatea româneasca, căreia i-a atras stăruitor atenţia, cu memorii documentate, asupra adevăratei situaţii a românilor care traesc astăzi sub imperiul legilor bulgare şi iugoslave.

In congresele studenţeşti, fie generale, fie regionale, ei au făcut tot ce le-a stat în putinţă pentru a convinge pe studenţii din Ţară, de dreptatea cauzei lor.

Congresele şi-au însuşit referatele lor cu iubirea curată cu care se îmbrăţişează, spontan, cauza unui membru al marei familii româneşti.

Şi totuş nimic nu s'a făcut. Nici cel puţin o satisfacţie platonică, dată printr'o protocolară intervenţie diplomatică.

Dece atunci când suntem atât de îngăduitori cu minorităţile conlocuitoare ale ţării româneşti, să fim atât de timizi când este vorba de apărarea unor fraţi, răspândiţi pe teritoriul altor state ?

Să fie oare cu adevărat imposibil, să se aplice elementarul principiu al reciprocităţii «do ut des», în relaţiunile noastre cu bulgarii şi jugoslavii ?

Când în cadrilaterul românesc bulgarii pot să vorbească limba care le place; când Cadrilaterul e împânzit cu atâtea gazete şi reviste, scrise în limba lor naţională, care alimentează şi încurajează chiar, toată îndrăzneala barbară a comitagiilor; când în Banat, jugoslavii se bucură de drepturi atât de largi, să fie oare chiar aşa de greu ca în valea Timocului românesc, poate exclusiv românesc, să se acorde cele câteva şcoale româneşti pe care le cer cei de acolo şi dreptul de a-şi oficia serviciul divin în bisericile străbune în limba care le e scumpă?

Eu cred, că o problemă de importanţa acesteia nu se poate rezolva cu rapoartele sterile, născute în concelariile ministerelor de externe, ci cu oameni care îşi vor forma convingerea dintr'o cercetare la faţa locului. Vreau să văd şi eu odată, un ministru de externe român, care, după obositoarele şedinţe pacifiste dela Geneva, să se scoboare în mijlocul românilor din valea Timocului, pentru a-i cunoaşte.

Mergând să-i cunoască la ei acasă, îi va înţelege. Inţelegându-i, va face dovada ţării întregi că-şi iubeşte naţia.

Şi nu cred că după o asemenea vizită *soluţia* cea dreaptă ar mai putea să întârzie.

Scriu aceste rânduri dintr'o experienţă personală. Până în 1930 ascultasem cu toată atenţia cuvenită, referatele prietenilor mei, expuse în congresele studenţilor olteni. Aveam impresia că faptele sunt puţin exagerate pentru

a impresiona, pentru a câştiga cât mai mulţi apărători ai cauzei lor.

Greşeam. M'am convins de aceasta, în luna Sept. 1930, când am avut curiozitatea de tânăr român, să cunosc lucrurile acolo, la ei acasă, cu înţelegerea care vine dela inimă la inimă, între cei care se simt aproape.

Am întâlnit o oficialitate neînţelegătoare, cum nu este oficialitatea noastră, pătimaşe, cum numai bulgarii pot fi, în stare să te poarte cu maşinile în orice parte pitorească a Bulgariei, numai să nu pătrunzi în mijlocul satelor româneşti, aşezate pe marginea dreaptă a Dunării, şi dela Vidin până unde Timocul se varsă în Dunăre şi deacolo, pe Valea Timocului, departe, peste Bregova, unde nu auzi decât graiul românesc, curat, nealterat de asprimea dominatoare, păstrat spre indignarea oficialităţii bulgare, de-alungul secolelor. Am rezistat propunerilor şi am ajuns să cunosc acolo locuri unde oamenii nu se pot plânge de sărăcie,... dar râvnesc după hrana sufletească din Ţară.

Nimic nu m'a impresionat mai mult decât căldura cu care aceşti oameni rosteau cuvântul Ţară.

In cuvântul acesta găseşti la ei nostalgia plaiurilor româneşti de dincoace, pe care le iubesc muteşte.

Când se întâmplă ca acel cu cu care vorbeşti să aibă un copil, fugit după băncile şcoalei bulgăreşti, care urmărea să-i desfigureze graiul, dincoace pentru a vorbi în libertate limba strămoşilor lui de secole, lacrimile îi curg pe obraji, atunci când aminteşti de locurile de unde vii.

In aceasta constă munca elementului românesc de acolo, pe care bulgarii şi sârbii refuză să-l recunoască minoritate etnică.

Aşteptăm omul care să pună capăt acestei drame.

THEODOR VOINEA
Doctorand în Drept
Fost Preşed. al Federaţiei Cercurilor
Studenţeşti din Oltenia şi Timoc

Mediul şi acţiunile omului

Speţa umană, trecând prin toate fazele istorice de desvoltare ale vieţii sociale, prin colectivismul primitiv, societatea antică sclavagistă, societatea feudală medievală, şi marea şi vasta societate modernă de azi, a fost supusă unei îndelungate transformări economice şi sociale.

Pedeoparte, omul în desvoltarea sa fiziologică, psihologică şi economică, este în deplină dependenţă de condiţiile mediului natural şi social, în care se naşte şi trăeşte, astfel mediul social (familia, şcoala, şi prieteni) modelând în totul sau în parte fizionomia individului, spre ai distruge unele tendinţe ereditare intelectuale şi morale şi desvolta altele noui, făcându-l bun sau rău, egoist sau altrurist, religios sau ateist, din care cauză firea omului este foarte deosebită în diferitele epoci sau clase sociale din care face parte, iar pe de altă parte, omul nu este un simplu produs al condiţiilor mediului înconjurător, căci şi el acţionează asupra lui; căutând prin acţiunile sale să apropieze condiţiunile mediului social şi natural la ritmul şi spiritul vieţii sale, ceiace caracterizează gradul de superioritate al speţei umane.

Intr'adevăr, omul a ajuns în decursul secolilor, dela secure şi lance la mijloacele technice perfecţionate de azi, cu ajutorul, cărora, făcând pământul cultivabil, construindu-şi locuinţe confortabile în orice poziţie geografică, cu orice situaţie climaterică şi traversând munţii şi oceanele cu reţele de căii de comunicaţie, şi-a putut înmulţi şi imbunătăţi mijloacele de trai, devenind mai independent de dărniciile naturii, creindu-şi deci un mediu artificial (mediul natural transformat) mai comod şi mai plăcut. Deasemeni, oamenii prin acţiuni politice şi ideologice îşi crează istoria lor prin măsuri legislative, ocârmuitorii introduc în viaţa publică o anumită orânduială social-economică (un anumit mediul social) care să formeze caracterele generaţiilor pentru o nouă artă şi ştiinţa — ideologia clasei lor dominante.

Din toate acestea trebue să relevăm, ca toate acţiunile politice, economice şi ideologice sunt determinate de lupta pentru existenţă şi că influenţa condiţiilor mediului natural şi social asupra omului şi acţiunile omului asupra mediului, prezintă o mişcare perpetuă într'un ciclu închis cu un singur mobil: interesul economic.

In special, timocenii trăesc în mase compacte româneşti într'un mediu social de ţară, patriarhal, dar sănătos şi curat, departe de influenţa culturei naţionale bulgăreşti, care nici-o dată nu va putea converti pe timoceni la bulgarism.

Tinerii timoceni veniţi în ţară, trăind în contact permanent cu fraţii lor din regat şi urmând şcolile româneşti (un mediu social) şi-au putut însuşi, ceeace le lipsea: cultura românească, care a găsit şi s'a plantat în sufletele lor curate şi inimile lor aprinse, devenind astfel adevăraţii pioneri ai românismului din Timoc.

Acei timoceni stabiliţi aci în ţară, pe lângă că prezintă o pondere politică de contrabalansare a intereselor bulgăreşti din Dobrogea, mai formează, prin însuşi existenţa lor aci, departe de orice stingherinţe politice şi economice din partea autorităţilor bulgare, cele mai reale şi permanente angrenări cu fraţii lor din Timoc, pe care fireşte, nici odată nu-i vor putea uita.

Ideia preconizată, ca tinerii timoceni eşiţi din şcolile primare bulgăreşti, să urmeze (vre-o 15—20 la număr) liceul românesc din Sofia, apoi să treacă iarăşi la universitatea bulgară din Sofia, ca după terminare, să poată să se reîntoarcă la vetrele lor unde pe lângă exercitarea profesiunei să poată răspândi cultura naţională română, nu va da rezultatele aşteptate pentrucă se pierde din vedere mediul social în care se cultivă aceşti tineri, şi condiţiile actuale mediului social, în care va trebui să lucreze ei; în special condiţiunile economice, cari determină orice acţiune a individului, după cum am arătat mai sus.

Mişcarea românilor timoceni este o realitate, care a reeşit din necesităţi fireşti şi odată începută, ea nu va înceta niciodată oricari ar fi conjuncţiunile politice intrestate; ea va putea impune odată recunoaşterea românilor timoceni ca minoritate etnică şi numai atunci intelectualii timoceni vor putea propaga românismul la faţa locului.

Acţiunea mişcării românilor timoceni întreprinsă pentru eceastă renaştere, este o pornire pentru cucerirea celor mai sfinte drepturi şi care va putea şi numai astfel schimba condiţiile actuale ale mediului social dela faţa locului, deacea merită din partea celor în drept cea mai deosebită apreciere.

Ing. D. M. TRUIA

Valea Timocului şi dreapta Dunării

Până acum vre o 10 ani, o problemă a românilor din Valea Timocului şi dreapta Dunării n'a existat. Această chestiune a luat naştere abia în anul 1923 şi astăzi ea se află la ordinea zilei. Cauzele care au întârziat naşterea ei precum şi acelea care au actualizat-o, vor fi examinate şi arătate la timpul lor de oameni competenţi.

Deocamdată ne propunem, ca pe lângă celelalte articole, de ordin politic şi cultural, pe care le publică revista „Timocul", să dăm şi câteva articole, care să facă cunoscută regiunea Timocului şi dreapra Dunării cetitorilor noştri şi din punct de vedere geografic. In rândurile care urmează, voiu încerca să fac o schiţă în linii generale, asupra geografiei acestei regiuni.

Considerăm ca regiune ocupată de românii timoceni şi cei din dreapta Dunării, fâşia de pământ dealungul malului drept al Dunarii, începând dela gura râului sârbesc Morava şi până aproape de oraşul bulgăresc Rusciuc, în care găsim un lanţ neîntrerupt de sate şi oraşe curat româneşti. Suprafaţa acestei întinderi de pământ, reprezintă o câmpie asemănătoare cu câmpia română din regat, exceptând partea de vest, dintre valea râului Timoc şi valea Moravei, unde se înalţă ramurile munţilor Balcani (munţii: Golubinia, Miroci ş. a.), care merg până la Dunăre formând cu Carpaţii meridionali „Porţile de fier".

Câmpia este formată în cea mai mare parte din aluvium şi argilă.

Pe această câmpie, s'au format aşezări curat româneşti din timpuri foarte vechi (cu mult mai înainte de a fi venit acolo actualii stăpâni politici: bulgarii şi sârbii) care aşezări s'au înmulţit dealungul timpurilor cu noui elemente româneşti strecurate acolo din ţara mamă. Aşa că, azi am ajuns să avem

în acea regiune adevărate insule de români, care ocupă, ţinuturi întregi în mase compacte.

Cele mai principale din aceste insule sunt următoarele trei, care se deosebesc între ele atât prin port şi obiceiuri cât şi prin dialectul vorbit:

1) Românii din masivul Balcanilor sârbeşti până în valea râului Morava, care se aseamănă cu românii bănăţeni;

2) Românii de pe valea râului Timoc, dintre râul Arceri în Bulgaria, munţii Miroci din Serbia şi întinzându-se departe în Balcani pe valea Timocului până aproape de izvoarele lui, şi;

3) A treia insulă o constitue românii din judeţul Plevna, Bulgaria şi plasa Lom.

Aceste insule sunt legate între ele prin lanţuri întregi de comunităţi româneşti. Comunele româneşti în aceste lanţuri, apar însă, mai mult răzleţite, întrucât printre ele şi-a făcut loc penetraţia elementului majoritar: bulgari şi sârbi, aşezaţi în comune separate printre cele româneşti.

Mă voiu ocupa mai întâi de Valea Timocului, propriu zisă (vezi harta regiunea a II-a) locuită de cel mai puternic şi cel mai conştient nucleu de români.

Aceşti români ocupă întreg unghiul format de Dunăre, începând dela Porţile de Fier şi până în valea râuleţului Arceri, mai jos de oraşul Vidin.

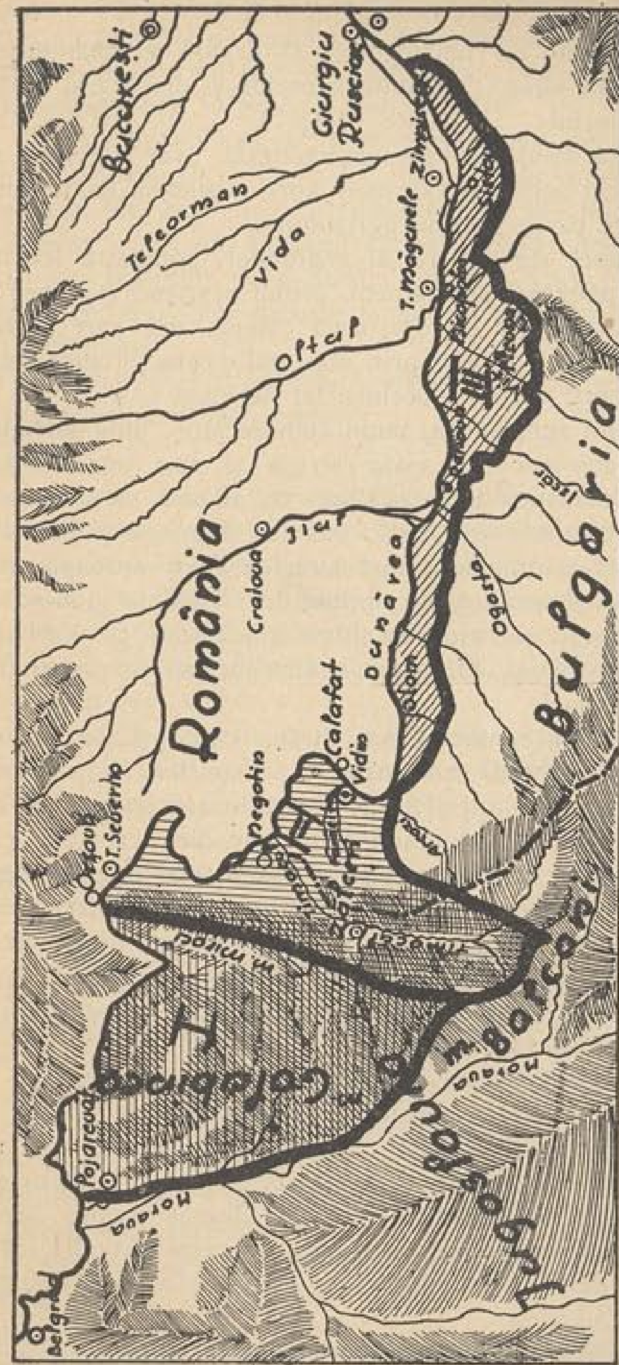
Principalul râu care drenează suprafaţa acestei regiuni este Timocul cu afluenţii săi, apoi Topoloviţa sau Părăsita, cum o denumesc românii de acolo, Arcerul şi altele.

Timocul împărţind ţinutul în două, mai serveşte şi ca graniţă între Bulgaria şi Serbia.

Deaceea, românii de acolo se împarte în: români din valea Timocului bulgăresc şi români din valea Timocului sârbesc, formând un total de aproximativ 200.000 de suflete, care nu se deosebesc absolut prin nimic între ei decât prin aceea că sunt stăpâniţi de două state diferite şi streine, Bulgaria şi Serbia, care cu nici un preţ nu vor să le recunoască şi să le acorde drepturi culturale în limba maternă, fiindcă trăim în sec. al XX-lea pretins al civilizaţiei şi fiindcă connaţionalii lor dela noi au aceste drepturi!?...

Dacă plecăm dela gura Timocului, spre sud şi intrăm în regiunea dealurilor sub balcanice şi cu cât înaintăm mai spre munţii Balcani, terenul devine din ce în ce mai acci-

HARTA-VALEA TIMOCULUI ŞI DREAPTA DUNĂRII

LEGENDA:

Scara 1 : 2.250.000

I. ||| Românii din masivul Balcanilor sârbeşti (Iugoslavia).

II. ||| Românii depe Valea Timocului (Bulgaria şi Iugoslavia).

III. \\\ Românii din judeţul Plevna-Bulgaria.

IV. //// Lanţul de sate româneşti.

V. .—.—. Frontiere.

dentat, iar urmele de români încep să dispară retrgăându-se tot mai mult spre albia Timocului superior şi dispărând cu totul spre izvoarele lui.

Formaţia solului este caracterizată prin aluvium spre Dunăre şi prin argilă şi calcaruri spre regiunea dealurilor, în cea mai mare parte propriu agriculturei.

Din punct de vedere al regiunilor, populaţia locală se împarte în: pădureni şi câmpeni, primii ocupând regiunea dealurilor (cu păduri) iar cei din urmă câmpia din spre Dunăre, deosebindu-se unii de alţii prin mai multe caracteristice locale: fizionomie, port, vorbă, obiceiuri, fel de viaţă ş. a.

Pădurenii sunt sobrii, puţin comunicativi, fiind înfrăţiţi cu codrul, le place mai mult viaţa retrasă şi sunt mai refractari cuceririlor civilizaţiei. Ei se mulţumesc adesea să-şi satisfacă nevoile cu produsele industriei casnice. Deaceea şi portul lor a rămas strict tradiţional, îmbrăcămintea fiind aproape în întregime confecţionată acasă, compusă din: *) haină, giubea, scurteică şi bărnăveţi sau cioareci (toate din dimie) pt. bărbaţi şi haină (tot din dimie), opreg şi pistelcă încinse cu paftale (nişte alămuri) pt. femei.

La câmpeni, contactul mai strâns cu oraşul a făcut ca civilizaţia să pătrundă mai uşor în viaţa lor. Ei se disting prin mai multă comunicativitate, spirit de asociere şi o viaţă publică mai intensă. Adoptând mai multe din practicele civilizaţiei, caută să-şi facă viaţa, pe cât posibil mai uşoară, atât în casă cât şi la munca câmpului. Portul lor, în contrast cu al pădurenilor, este influenţat într'o mare măsură de orăşenism, îmbrăcând foarte adesea haine negre (expresie locală, însemnând ţesături şi lucru de fabrică) ceeace face ca portul naţional să fie oarecum schimbat.

Aceste două regiuni se mai deosebesc între ele şi prin unele caracteristice ale graiului: la pădureni, se găsesc mai multe arhaizme în pronunţare: piare, viare, muiare, etc., în loc de pere, vere, muiere, etc. cum este la câmpeni, al căror graiu se aseamănă în totul cu vorbirea din Oltenia, având deci un caracter de modernism. Aceasta se datoreşte faptului, că cei din câmpie, dealungul timpului, au avut relaţiuni mult mai

*) Haină este un fel de palton de dimie albă cu găitanuri, iar giubeaua este haina fără mâneci.

strânse cu truchiul de români dela nordul Dunării, de care îi desparte numai acest fluviu, şi dela care au primit toate schimbările şi inovaţiile în grai şi pronunţare.

Totuşi, făcând abstracţie de aceste mici deosebiri, pădurenii şi câmpenii, luaţi la un loc formează un nucleu puternic de români, cari împreună cu celelalte două insule: românii din jud. Plevna şi cei din Balcanii sârbeşti, reprezintă puternicele ramuri ale arborelui dela nordul Dunării, cari odinioară se întindeau cu mult mai departe la sud peste Balcani până în munţii Pindului.

In numerele viitoare vor urma alte articole, care vor trata mai amănunţit această problemă.

* * *

Ca o concluzie la generalităţile de mai sus, ţinem să accentuăm şi să atragem în mod categoric atenţia diplomaţiei româneşti, că atunci când se pune problema românilor timoceni, de a li se acorda drepturi la viaţă culturală în limba maternă, să nu-i scape din vedere nici un moment şi pe românii din Timocul sârbesc, fiindcă ei formează cu românii din Bulgaria *un tot indivizibil.*

Sufletele româneşti, rămase în afara graniţelor României Mari trebuesc salvate dela moarte cu orice preţ, fiindcă ele ne vor fi de folos!

ANDREI I. ANDREI

Aflăm cu plăcere alegerea noului comitet al Societăţii Academice „Dacia Aureliană" a studenţilor români din Valea Timocului şi dreapta Dunării, care se compune după cum urmează:

Preşedinte: Ortea Lazăr; Vice-Preşedinţi: Milicescu Anghel şi Dan Dumitru; Secretar General: Florescu Gheorghe; Casier: Marinescu Atanase; Secretar de şedinţă: Vancu Gheorghe; Bibliotecar: Filip Marinescu.

Comisia de cenzori:

Preşedinte: Petre Ionescu-Bregoveanu; Membri: Marinescu Anghel şi Ion Totolan.

Cum stăm?

In situaţiunea noastră de minoritari, desigur, n'ar trebui să ne ocupăm de alte grupuri minoritare — pentru motivul de a nu ne mai face un rău supra adăugat; — o facem însă, pentru a se înţelege starea minorităţii româneşti de peste hotare în comparaţie cu minorităţile dela noi, atât de către acei cu răspundere în aceste chestiuni, cât şi de către minorităţile din România Mare.

Ştiut este de către toată lumea, că după războiul din urmă, tratatele de pace şi convenţiunile încheiate de către statul nostru, au devenit o realitate.

Minoritatea ungară, şi-a păstrat toate şcoalele şi bisericile din fostul Imperiu Austro-Ungar. Revistele şi ziarele s'au înmulţit, — nu există centru din Ardeal, unde să nu se scrie ceva. Dreptul lor la organizare în partid politic sau diferite alte societăţi este neatins. Se scrie şi se atacă chiar integritatea statului român, lucruri neadmise nici în cea mai democratică ţară din lume.

Şi toate acestea cu un scop bine definit: desmembrarea României Mari şi anexarea Ardealului de către Ungaria. In situaţiunea lor de minoritari cu libertăţi exagerate, ungurii trăiesc mai bine decât erau odinioară sub habsburgi, când ţăranul era sclavul latifundiilor. Cu toate acestea revizionismul este în floare. Acest „revizionism" nu-l putem explica, decât a fi fructul agitaţiilor presei maghiare şi „nemulţumirile" ţăranului ungur din Ardeal, ca rezultat al sumelor care se varsă dela B.-Pesta şi zvârcolirile zadarnice ale magnaţilor, care nu mai pot trăi fără moşii întinse şi supuşi (robi) mulţi...

Aceasta ar trebui să se înţeleagă de către masa de minoritari unguri, — cari de bună seamă în timpurile vitregi de azi, suferă la fel cu ţăranul român, iar magnaţilor dela Pesta le-am da un sfat: să nu şi cheltuiască banii şi puţinele puteri de care se mai bucură, — căci un neam care a suferit mii de ani şi şi-a

putut clădi temeliile prin atâtea suferinţe şi sacrificii, va şti să se jertfească până la capăt, spre a apăra ceeace a fost şi este al său.

In situaţiunea aceasta de agitaţii şi încercări în toate direcţiile din partea Ungariei, pentru fraţii lor din România Mare, noi n'am făcut decât să ne apărăm. Nici odată nu ne-am adus aminte, că şi noi avem fraţi de-ai noştri în actuala Ungarie şi că aceşti fraţi nu se bucură de cel mai elementar drept ca minoritari... Să trecem mai departe.

Minoritatea iugoslavă din Banat, după convenţia încheiată cu statul nostru, a obţinut următoarele: 44 şcoli, 64 biserici, 4 mânăstiri, un vicariat, o bancă şi un ziar. Românilor din Banatul sârbesc li s'a acordat cu „bucăţica" din ceeace li se cuvenea. Iar în ce priveşte masa de români din Timocul sârbesc de peste 300.000 la număr, ferească Cel Sfânt de s'ar fi rostit un cuvânt măcar la masa verde în faţa amicilor aliaţi... Aceşti români nu se bucură de nici un fel de îngăduire ca minoritate şi sunt condamnaţi definitiv a fi pierduţi, — atât din partea prietenilor noştri interesaţi, cât şi din partea noastră prin desinteresare.

Să mai insistăm şi asupra situaţiunei românilor macedoneni din Jugoslavia? Este suficient să spunem, că înainte de a face parte din regatul Jugoslav, aceşti fraţi aveu: 50 şc. primare, 1 şc. sup. de comerţ, un gimnaziu, un liceu şi 30 de biserici, — iar în prezent au rămas numai cu 14 şcoli şi acestea despopulate din cauza persecuţiilor.

Faţă de această „reciprocitate", se pune întrebarea: care sunt acţiunile şi intenţiile noastre? Răspunsul ar fi: din cauza legăturilor de amiciţie nu putem răscoli „incidente" cu iugoslavii. Noi credem însă, că tocmai din cauza aceasta, s'ar putea discuta mai sincer şi înţelegător pentru a fi fraţii din Jugoslavia puşi în drepturile lor ca oameni şi români.

Mai departe. Minoritatea bulgară din Cadrilater are în prezent următoarele şcoli: Câte un liceu pe băeţi şi fete la Bazargic; câte un gimnaţiu mixt la Balcic şi Cavarna; 2 licee băeţi la Silistra; câte o şc. prim. mixtă la Silistra, Bazargic, Balcic şi Cavarna; şi 1 grădină de copii la Cavarna.

Mai au încă şcoli primare la Constanţa, Brăila şi Bucureşti. Toate îşi au bisericile şi preoţii bulgăreşti. In centrele din cadrilater apar zeci de reviste şi ziare bulgăreşti, — limbajul lor nefiind mai dulce ca cel al presei ungureşti — îngă-

duiţi şi toleraţi la fel. Şi ce fac bulgarii în situaţiunea aceasta de toleranţă din partea noastră?

In cadrilafer iridentism, iar în Bulgaria, refugiaţii dobrogeni sunt organizaţi şi disciplinaţi milităreşte.

Să mai vorbim despre nesemnarea pactului balcanic de către bulgari? Dar aceasta a spus-o chiar primul ministru Muşanof... „nu putem semna, fiindcă nu voim să ne legăm mâinele şi speranţele (pentru anexarea Dobrogei şi Macedoniei) unui viitor mai bun şi cu dreptate“... Bugetul dela Sofia alimentează orice mişcare a dobrogenilor şi pentru Dobrogea. Nu se pierde ,nici-o ocazie, pentru revendicarea unei regiuni pe care am fi stăpânit-o prin uzurpare şi barbarie!

O ţară învinsă, mică şi săracă, ştie însă să-şi facă datoria faţă de connaţionalii lor. Colonizările făcute cu dobrogenii şi macedonenii, ar putea servi oricui ca „model“ — şi nici de cum noi nu se aseamănă cu acele făcute de noi în Cadrilater.

Şi dacă întoarcem o privire asupra situaţiei fraţilor noştri din Timocul bulgăresc şi dreapta Dunării, unde 200.000 români n'au voie să-şi facă rugăciunea creştinească în limba lor, unde nu există o singură şcoală românească, aceasta fiind considerată mai mult ca o crimă de stat, unde n'au voie să vorbească singura limbă pe care o ştiu — românească, unde sunt înlăturaţi din toate funcţiunile publice, bătuţi şi amendaţi pentrucă îşi trimit copii la şcolile româneşti din Ţară şi care în fine sunt consideraţi ca un trib de sclavi, de care orice bulgar poate să dispună cum vrea, — concluziile acestei comparaţii şi gândul de o bună vecinătate şi amiciţie, ne fac să o spunem sus şi tare: amiciţia după care umblăm, nu este decât o pierdere de timp. Chiar atunci când vecinii noştri vor fi dispuşi să facă vre-o înlesnire pentru aceasta, suntem siguri că s'ar face numai până ce-şi fac treburile lor, iar la momentul prielnic vor strica totul.

Cunoaştem mentalitatea şi sinceritatea lor şi părerea noastră este, că numai dacă se va pune chestiunea de tratament identic (reciprocitate strictă) connaţionalilor lor din Cadrilater cu aceea a românilor din Timoc şi dreapta Dunării, — numai atunci zicem şi numai aşa vom putea ajunge la o „înţelegere“.

I. V. PADINĂ

Colea 'n vale la Timoc

— Folclor popular —

Colea 'n vale la Timoc
Unde's flori de siminoc,
Să ne iubim amândoi
La umbra dela zăvoi;

Pân' ce boii mai pasc iarbă
Noi să ne vedem de treabă
Când soarele va scăpăta
In spre sat noi vom pleca.

Fă fetiţo dela munţi
Pe mine să nu mă minţi,
Căci mi-e gândul tot la tine
Sărăcuţ şi vai de mine;
Nu-mi dă stare la mâncare
Nici odihnă la culcare,
Şi mi-e gândul la plecare
Ca să te 'ntâlnesc 'n cale,
Doar o vorbă să-ţi vorbesc
Şi inima să-mi răcoresc.

Dragostea din ce se 'ncepe
Vara din busuioc verde
Iarna din săn dela fete.
Când la tine mă gândesc
Din picioare mă topesc,
Ca o lumânare de ceară
Intr'un amurg de seară

Cules din Com. Ţarlomaşiţa

Activitatea națională a lui I. C. Grădișteanu

Numele lui Ion C. Grădişteanu, a intrat demult în analele istoriei. El a făcut parte din acea falangă strălucită de oameni politici români, care au adus cele mai însemnate servicii României şi neamului românesc.

Şi ceeace e mai caracteristic la acest mare luptător național, este faptul că dacă contimporanii lui; *Nicolae Filipescu*, Tache Ionescu, Ion I. C. Brătianu şi alţii s'au mărginit în a se ocupa cu una sau câteva ramuri ale neamului nostru de peste hotare, Ion C. Grădişteanu a privit problema românilor de peste hotară în ansamblul ei cu una şi aceiaş dragoste şi pricepere. Astfel pentru Ion C. Grădişteanu, Ardealul a fost în aceeaş măsură de însemnat cât şi Basarabia, Bucovina, Macedonia, Timocul, Albania şi Transnistria.

Iată dece Ionaş C. Grădişteanu prin manifestările lui, şi prin activitatea lui națională se situiază în primul plan al marilor luptători naționali pentru cauza tuturor românilor de peste hotare în năzuinta lor neîntreruptă pentru câştigarea drepturilor lor naționale şi culturale.

Simțind şi trăind cu sbuciumul lor zi la zi, cu înflăcărare alături şi pentru cauza lor, — luptătorul Ion C. Grădişteanu, — a reuşit să cucerească un loc de netăgăduită însemnătate, în sufletul lor necăjit. Şi pentru a înţelege acest adevăr, este nevoe ca să trecem în ordine cronologică toate faptele mari ale lui şi luptele duse pe tărâmul acesta.

Ionaş C. Grădişteanu s'a născut la 24 August 1861 în Bucureşti — fiind fiul lui Constantin Grădişteanu fost Ministru de Finanțe şi Preşedinte al Senatului şi Parlamentului şi al Elenei Grădişteanu, — născută Sihleanu, — sora poetului Sihleanu.

După obârşie Ion C. Grădişteanu se trage din neamul lui Preda Buzescu. A terminat liceul Sf. Sava dela Bucureşti, iar după aceea pleacă la Paris unde ajunge Dr. în drept dela Facultatea de Drept dela Paris şi diplomat al şcoalei de ştiinţe politico-economice.

Intors în ţară pela 1883, Ion C. Grădişteanu intră în magistratură, fiind numit ca supleant la Trib. Buzău unde după un an de zile făcând un act de independenţă faţă de puternicul Ministru de Justiţie pe atunci, — Eugen Stătescu — este mutat la Galaţi, însă demisionează şi se înscrie în partidul Conservator de sub conducerea lui Lascăr Catargiu. Incă dela început se raliază la opoziția constituită de tinerii conservatori şi în curând guvernul liberal a trebuit să cadă.

Cu prilejul proectului de încheiere a unei convenţii comerciale cu Austro-Ungaria, Ion C. Grădişteanu este primul care se ridică în parlament şi spune că este o imposibilitate morală încheierea acestei convenţii, căci atât timp cât se aud gemetele fraţilor noştri de peste munţi, România nu trebue să încheie nici o convenţie cu Austro-Ungaria.

La 1891 în sala de marmoră a hot. Bulevard, ia naştere „Liga Culturală“ la care participă Ion C. Grădişteanu, Pantazi, Iorgu Brătianu, Adamescu, Petre Grădişteanu, (unchiul lui, un alt înflăcărat naționalist) etc. Acesta din urmă cu prilejul sfinţirii bisericii Sf. Nicolae dela Iaşi a rostit un discurs în faţa Regelui Carol I, spunând cu mult curaj — că splendidei coroane a Regelui României îi lipseşte 3 pietre preţioase: Ardealul, Basarabia şi Bucovina. Cu înfiinţarea „Ligii Culturale“ activitatea națională a lui Ion C. Grădişteanu, începe să se manifesteze din ce în ce mai mult şi mai îndrăsneaţă luând făţiş apărarea fraţilor de peste Carpaţi.

Cu prilejul faimosului proces al Memorandumului, din 1897, când toţi fruntaşii vieţii naționale româneşti de peste munţi erau arestaţi şi târâţi în faţa instanţelor judecătoreşti maghiare din Cluj, spre a fi judecaţi pentru motivul că au îndrăznit să se afirme ca români şi să-şi ceară drepturile lor Impăratului Frantz Iosef al Austro-Ungariei, Ion C. Grădişteanu a fost unul din acei care a urmărit întreg acest proces pas cu pas, ducându-se personal la Cluj, luând parte la proces ca apărător, îmbărbătând pe memorandişti, prin prezenţa sa şi prin îndemnul său. El a elaborat curagioasa declaraţiune publică în care se spunea că acuzaţii sunt în realitate acuzatori, iar adevăraţii acuzaţi în faţa lumii întregi sunt — maghiarii.

După aceasta, toată urgia maghiară abătându-se asupra românilor ardeleni fiind surghiuniţi şi năpăstiţi. Ion C. Grădişteanu împreună cu Tache Ionescu a continuat strânse legături

cu ei, venindu le în ajutor materialiceşte şi moraliceşte, pentru întreţinerea şcolilor din Braşov şi Ardeal.

In timpul guvernului Dumitru Sturdza, 1895—1899 când s'a decorat Licenschi ambasadorul austro-ungar dela Bucureşti, surghiunitorul românilor din Ardeal, I. C. Grădişteanu în calitate de Preş. al „Ligii Culturale", s'a ridicat vehement în parlament contra acestui fapt, arătând că acest act al guvernului se poate numi o trădare naţională, din care cauză a şi căzut.

Dar sufletul lui ales de înflăcărat naţionalist n'a bătut numai pentru fraţii noştri de peste munţi şi el întreprinde o călătorie între anii 1895—1898 în Balcani, unde străbate Macedonia, Timoc, Albania, şi Bulgaria, studiind la faţa locului din toate punctele de vedere părţile locuite pe atunci de români.

La 1901 devine pentru prima oară Ministru al Lucrărilor Publice în guvernul prezidat de Gh. Cantacuzino. Cu prilejul acesta Ionaş C. Grădişteanu desfăşoară o activitate din cele mai constructive în toate lucrările executate în tot intervalul acesta.

Ion C. Grădişteanu a căutat să dea cât mai mare şi mai pronunţată întâietate stilului pur românesc, când în 1906 se pune piatra fundamentală a actualului edificiu al Ministerului Lucrărilor Publice din Capitală, al Navigaţiunii Fluviale Române din Galaţi, al Portului Ramadan, Constanţa, etc. I. C. Grădişteanu pentru prima oară introduce stilul curat românesc în arhitectură.

Tot în timpul acesta se construesc marele vase româneşti pe mare şi Dunăre: „Dacia", „Impăratul Traian", „România", care fac legătură între porturile noastre şi întreaga lume.

La 1905 fiind membru în guvernul Cantacuzino, împreună cu întreg guvernul, dar mai ales în urma stăruinţelor sale şi acelea ale lui Tache Ionescu, s'a obţinut dela guvernul turc al lui Abdul Hamid faimoasa „Irade", prin care se recunoaşte drepturile naţionale şi culturale ale românilor din Macedonia, Pind şi Tesalia.

Cu ocazia evenimentelor petrecute în anii 1912—1913, Ionaş C. Grădişteanu, a fost unul din primii care erau cei mai aprigi susţinători ai demnităţii noastre naţionale. Şi întradevăr, vocea României a fost respectată, pentrucă în Iunie 1913 România a intrat în răsboi şi după o lună de zile a dictat pacea la Bucureşti.

In luna August 1914, cu prilejul izbucnirei răsboiului mondial, fiind invitat la Consiliul de Coroană la Sinaia,—Ionaş C. Grădişteanu, — iarăş a arătat linia firească şi singura posibilă de conduită ce trebuia să fie adoptată de către ţara noastră

şi care putea să ajungă la realizarea idealului nostru naţional.

După aceea, până la intrarea efectivă a României în răsboiu, Ion C. Grădişteanu a făcut parte din toate asociaţiunile şi mişcările cu caracter cultural şi naţional, care tindeau să împingă guvernul spre a intra în răsboiu alături de aliaţi. El a declarat în mai multe rânduri în timpul acesta, că este un imperativ categoric pentru România de a-şi valorifica drepturile sale fireşti — unitatea sa naţională — ocaziune, poate că unică în istoria ţării noastre şi nu trebue perdută şi cu orice risc România să meargă alături de aliaţi.

In urma decretării mobilizării, Ion C. Grădişteanu a fost primul care s'a prezentat la cazarmă spre fi încorporat chiar a doua zi în armata II-a, renunţând la mandatul său de senator, care îi dădea dreptul să nu fie incorporat.

La Iaşi, în timpul tragediei noastre naţionale, cu prilejul retragerii în Moldova, vocea lui a răsunat în parlament pentru a îndrepta relele şi a încuraja la rezistenţă eroică a ţării, ca astfel să fie aşteptată izbânda finală. In cele mai grele clipe de atunci, când multă lume îşi perduse speranţa în victoria noastră, Ionaş C. Grădişteanu n'a şovăit nici un moment în credinţa sa nestrămutată, afirmând în tot timpul convingerea sa în biruinţa dreptăţii noastre naţionale.

In timpul guvernului Marghiloman, la Iaşi, sub călcâiul german, a fost pentru el o deziluzie dintre cele mai amare a vieţii sale, căci atunci conştiinţa naţională a trebuit să fie înăbuşită, ziarele cenzurate, cu un cuvânt, viaţa naţională era paralizată complectamente.

Moartea marelui bărbat de stat, scriitor şi înfocat luptător naţional Barbu Delavrancea, a dat însă prilejul lui Ion C. Grădişteanu, precum şi lui Tache Ionescu, I. Petrovici, Robert de Fleurs, să rostească cuvântări care să ridice enorm spiritul şi sentimentul naţional. Aceste cuvântări au fost unele din cele mai frumoase rostite până atunci în limba română, adevărate panegerice închinate credinţei că victoria este aproape, provocând în felul acesta o reculegere sufletească.

In luna lui August 1919, — aflându-se la Băile Herculane, — vine ştirea intrării victorioase a armatei române în B.-Pesta şi îndată a organizat aci un mare banchet. Cu prilejul acestui eveniment, la care a luat parte şi episcopul Caransebeşului, pe atunci Dr. Miron Cristea, a rostit un discurs cu ocaziunea căreia

a afirmat că intrarea României în Budapesta însemnează triumful definitiv al cauzei drepte a României şi îngenunchierea ruşinoasă a trufiei maghiare. Tot atunci I. C. Grădişteanu a spus că acum este necesară contopirea sufletească a tuturor românilor din România întregită, iar Prea Sfinţia Sa episcopul Dr. Miron Cristea să devină Patriarhul României, ceeace s'a şi întâmplat.

A fost în total de 17 ori — ales ca parlamentar, — de 14 ori ca deputat de 3 ori ca senator, devenind apoi senator de drept, după ce noua constituţie a intrat în vigoare. In primul parlament al României Mari a fost ales senator la Cernăuţi, iar după aceea deputat de Braşov.

Aci e locul să arătăm că în primele alegeri din Transilvania după răsboiu, Ionaş C. Grădişteanu ca şi Tache Ionescu au fost înfrânţi şi combătuţi în alegeri tocmai de către acei pentru care făcuse atâtea sacrificii şi luptase cu atâta tenacitate. Deşi dezamăgit din cauza ingratitudinei manifestate faţă de omul, care a purtat în sufletul lui atâta dragoste pentru românii de peste munţi, totuşi Ion C. Grădişteanu nu dă înapoi.

Activitatea lui naţională se îndreaptă către românii din Macedonia, — devenind în 1920—1926, Preşedintele Societăţii de Cultură „Macedo-Române", Vice-preşedinte al Societăţii Culturale „Graiul Românesc", — graţie cărora reuşeşte să aducă în ţară un mănunchiu de tineri din Banat, Transnistria şi Valea Timocului, care aceştia din urmă îl proclamă Preşedinte de onoare, al Societăţii lor — Soc. Academică „Dacia-Aureliană" — a studenţilor români timoceni, care cu timpul pun bazele actualei Societăţi Culturale „Timoc", a românilor din Valea Timocului şi Dreapta Dunării, spre a duce cu sfinţenie lupta până la capăt în ceiace priveşte câştigarea definitivă de către fraţii noştri de peste Dunăre a drepturilor lor culturale şi naţionale.

Noi, elevii lui, vom căuta să executăm întocmai cuvântul şi îndemnurile lăsate moştenire nouă de către defunctul Ionaş C. Grădişteanu. Şi pentru a ne face datoria către memoria acestui mare luptător naţionalist şi către generaţiile viitoare, — noi, — atât în zile de restrişte cât şi în zile senine vom continua să rostim cu evlavie numele lui în tot timpul calvarului Românilor de peste hotare.

*
* *

Cărţi — Reviste — Ziare

La redacţia revistei noastre s'au primit din întreaga ţară numeroase cărţi, reviste şi ziare a căror recenzie ne propunem s'o facem în rândurile ce urmează.

Iată câteva din aceste comori primite la redacţie:

Ţara Bârsei, care apare la Braşov, sub conducerea pricepută a D-lui Al. Banciu. Trebue să recunoaştem că această publicaţie este o mândrie pentru fraţii de peste munţi. Îmbrăţişează toate problemele culturale ale Ardealului. De aceea „Ţara Bârsei" nu trebue să lipsească de pe masa nici unui intelectual român.

Suflet Românesc, revistă culturală literară. Apare la marginea de vest a ţării, la Oradea-Mare. Este o continuare a revistei „Flori de crâng". Apărând în condiţiuni excelente, sub îngrijirea D-lui Al. Georgescu, merită toată atenţiunea intelectualităţii româneşti.

Era Nouă, este organul asociaţiei învăţătorilor din jud. Trei Scaune, fiind de o necesitate culturală însemnată în această regiune a ţării unde se află numeroasă populaţie minoritară. Revista este plină de însufleţire şi îndemn pentru învăţarea limbii româneşti.

Bărăganul, este o revistă de mare folos pentru popor. Aci găsim o literatură de reală însemnătate pentru cei care vor să cunoască sufletul poporului nostru. Apare sub conducerea inimosului cărturar D-l Tomescu Baciu, pentru care-l felicităm cu toată căldura.

Cultura, organ de cultură al tineretului românesc, care are de scop consolidarea şi prosperarea ţării noastre din toate punctele de vedere. Salutăm cu satisfacţie publicaţia dela Careii, care tinde să promoveze interesele culturale naţionale în această parte a ţării.

Macedonia, organul societăţii culturale cu acelaş nume, apare sub îngrijirea D-lui Dr. Naum Nance. Remarcăm caracterul ei strict naţional, fiind singura revistă care se ocupă de spinoasa problemă a Macedoniei.

Graiul Românesc, de sub conducerea D-lui Prof. S. Mândrescu, îmbrățișază problema romanilor de pretudindeni. E singura revistă care de 10 ani de zile atrage atențiunea opiniei publice românești asupra soartei nenorocite a fraților de peste hotare.

Luminătorul Creștin, apare în cetatea Banilor — Craiova. — Este foarte prețioasă pentru îndemnurile și problemele religioase pe care le desbate.

Viitorul, deasemeni o revistă religioasă de un real folos, care apare sub conducerea D-lui D. G. Boroianu. E bine îngrijită și o recomandăm credincioșilor.

Ortodoxia, conține un bogat și variat material semnat de valoroși scriitori ai bisericii noastre: Boroianu, Preotul Toma Chiricuță etc.

Catedra, apare la Galați fiind organul profesorilor secundari. Problemele culturale și naționale sunt puse pe primul plan al revistei cu o competență desăvârșită.

Gorjanul, este organul intelectualilor din acea regiune a țării, care a reușit să se impună grație atitudinei sale. In fie care an, cu prilejul congresului federației studențești din Oltenia, „Gorjanul" salută studențimea timoceană.

România dela Mare, are înfățișarea unui ziar adevărat din Capitală. Inregistrează toate evenimentele importante din capitala Dobrogei și ținutul nostru de peste Dunăre.

Graiul Satelor, e un prețios ziar al asociației învățătorilor. care apare la Galați.

Viitorul Ciucului, e o foaie modestă, dar bine îngrijită.

Ideea Națională, e un ziar important în serviciul cauzei naționale. In aceste timpuri vitrege, asemenea ziare trebuesc ajutate.

Solia Dreptății, ne vine dela Orăștie, organul Part. N. T. din localitate.

Astralis, Capitala Olteniei se poate mândri cu o asemenea revistă de înaltă spiritualitate. Pe lângă problemele teosofice, spiritiste și religioase, „Astralis" se ocupă și de chestiuni de pură filozofie.

Despre celelalte reviste vom continua în numărul viitor.

Informațiuni

Ni se aduce la cunoștință că a început să bântue din nou teroarea în satelele noastre din jud. Vidin, de data aceasta operațiunea fiind condusă chiar de comandantul garnizoanei din Vidin — Lt.-col. Chiseff. In fiecare Duminică pleacă dela Vidin echipe, așa zise culturale, în satele românești spre a ține conferințe patriotice bulgare care termină prin arderea cărților bisericești românești, cum s'a întâmplat rec[illegible]in com. Stanotărn. Printre alte fapte, — suszisele echipe forțe[illegible] pe sătenii noștri spre a semna un memoriu în care se spune că românii din Valea Timocului și dreapta Dunării nu vor școli românești, amenințându-i că dacă nu semnează, guvernul bulgar va aduce macedoneni și dobrogeni spre a-i coloniza pe averile lor.

* * *

Se știe că Mitropolia din Vidin a dat ordin special preoților din satele românești ca să numai facă serviciul divin în limba românească, ci în cea slavonă. Toate organele administrative bulgare sunt datoare a executa acest ordin.

In toamna anului trecut, un locuitor din com. Isăn, jud. Vidin a rugat pe preot să oficieze în limba român[illegible]scă cu prilejul înmormântării unui fiu al său. Nenorocitul îns[illegible] doua zi a fost chemat la postul de jandarmi unde a fost [illegible]it în mod barbar.

* * *

In recentul expozeu politic ce l'a făcut D-l Mușanoff în fața comisiunei parlamentare de pe lângă Ministerul de Externe, D-sa a declarat că raporturile romano-bulgare merg spre îmbunătățire toate litigiile dintre cele două state fiind pe cale de rezolvare.

Să sperăm că n'o să fie nici prima, nici ultimă această declarație a D-lui Mușanoff!

* * *

Ziarul „Zname" oficiosul guvernului dela Sofia din 6 Martie a. c. respingând cu indignare acuzația că autoritățile bulgare ar fi persecutat elementul turc din Bulgaria, adaogă că turcii

din Bulgaria își au școlile lor, bibliotecile lor și moscheele lor în intreaga țară, și sunt tratați ca cetățeni egali cu conlocuitorii lor bulgari. Foarte bine!

Dar acum se pune intrebarea: de ce nu afirmă oficiosul bulgar dela Sofia acelaș lucru și despre elementul românesc?

* * *

La 19 Februarie a. c., în Bulgaria au avut loc mari serbări populare, precum și parazi militare, cu prilejul aniversării 56 ani dela semnarea păcii dela San-Stefano. La toate aceste festivități au fost invitați misiuni streine, veteranii ruși, mai multe colonii streine, afară de reprezentantul României. Tot cu ocazia acesta s'au pronunțat discursuri în care nu s'a amintit nimic despre rolul României dela 1877. Probabil că bulgarii au uitat ceea ce s'a vorbit la București cu prilejul vizitei Regelui Boris în România.

* * *

Se știe câtă vâlvă a stârnit în presa europeană încheerea pactului balcanic. Ziare de mare anvergură ca „Times" și „Temps" au relevat marea importanță a acestui act. Numai presa bulgară, în frunte cu oficiosul bulgar refuză a recunoaște acest lucru. Ba din contră, spune că n'a realizat nimic. Așa de pildă în art. său din 6 Martie a. c. „Pactele și noi" exclamă că pactele nu întăresc câtuș de puțin pacea între popoare, iar în art. său din 12 Martie a. c. „Mult zgomot pentru nimic" arată că pactul balcanic a zădărnicit înțelegerea între cele 2 popoare slave (?!) bulgar și iugoslav. Ați auzit? Mentalitate bulgară!

* * *

Congresul general al studențimei române, care a avut loc în zilele de 28, 29 și 30 Martie la Băile Herculane a votat o moțiune prin care se cere ca statul român să intervină în mod energic pentru ca toți români de peste hotare să se bucure de același tratament ca și ceilalți cetățeni conlocuitori. Să se aplice fără întârziere convențiile școlare și bisericești încheiate pentru ca școala și biserica românească din aceste ținuturi să se deschidă imediat cu preoți și învățători români. In caz contrar, statul să denunțe convențiile și să preia asupra și întreținerea școalelor și bisericilor române.

Ultimele informațiuni

La 25 Martie a. c., avut loc adunarea g-lă anuală a Soc. Cult. „Timoc".

După o amplă expunere a activității societății făcută de D-l Președinte Dr. P. Vodă Timoceanu, societatea a dat descărcare comitetului. Apoi procedându-se la alegerea noului comitet adunarea în aplauze a propus și s'a admis alegerea vechiului comitet în următoarea compunere: 1) Președinte Dr. P. Vodă Timoceanu; 2) Vice-Președinte: D-l D-rand I. Mavrea; 3) Secret. general: D-l Avocat Crăciun Po[illegible] 4) Bibliotecar: D-l Andrei I. Andrei; 5) Casier: D-l Ing. D. Truia.

S'a ratificat apoi alegerea secretarului de redacție al revistei Cult. „Timocul" în persoana D-lui Petre Florescu.

* * *

Aducem pe calea aceasta mulțumirile noastre, D-lui George Fotino, deputat de Caliacra, care a depus pe biuroul Camerei un proect de lege prin care coloniștii vor deveni cetățeni români pe baza tablourilor întocmite de Oficiul Național al Colonizării, cari se vor înainta Comisiei de Naturalizare, — de pe lângă Ministerul Justiției.

Comisiunea își va da avizul asupra acestor tablouri, printr'o încheiere pe care o va înainta împreună cu tablourile Consiliului de Miniștri, spre a decide.

* * *

Continuăm cu lista subscripției dela Nr. 2 al revistei care au subscris la fondul de editare al revistei culturale „Timocul", după cum urmează:

1) D-l Dr. P. Rancea	—	500 lei
2) D-l Dr. Dumitru Florescu	—	500 „
3) D-l Dr. Ch. Alexiu	—	500 „
4) D-l Prof. Fl. Ioachim	—	500 „
5) D-l Subl. aviator D. Ionescu	—	500 „
6) D-l Anghel Păscună student	—	200 „
	Total general	2700 lei